

A villamos energia számlák felépítése, az újonnan megjelent tételek magyarázata

A villamos energia számlákkal kapcsolatban sok megkeresés érkezett a Magyar Energia Hivatalhoz (Hivatal), az egyetemes szolgáltatókhoz, a médiához. Visszatérő kérdés, hogy miért lett ilyen bonyolult az áramszámla, miért kellene ezek a korábban nem látott, nem ismert új számlatételek, azok mit jelentenek?

A villamos energia piac 2008. január elsejétől teljesen nyitott, a lakossági fogyasztók is szabadon választhatnak a villamos energia kereskedők közül. Mit jelent a fogyasztók szabad választási lehetősége, a piacnyitás? Mi az a termék, amit a felhasználó megvásárol? Miben különbözik ez a korábbi közüzemi szolgáltatástól, vagy bármilyen más kereskedelemtől? Milyen új fogalmakat kell megismernünk?

2007. december 31-ig a lakossági fogyasztók döntő többsége nem élt piacra lépési lehetőségével, így **hatósági áron komplett szolgáltatást (közüzemi szolgáltatást)** vett igénybe, melynek keretében a megtermelt villamos energia az erőművektől eljutott a lakásokba.

A piacnyitás során a korábbi közüzemi szolgáltatói tevékenység szétvált **kereskedelmi jellegű és hálózatüzemeltetés jellegű tevékenységre**, végül a közüzemi szolgáltatás megszűnt. 2008. január 1. óta a lakossági fogyasztók és a kis ipari-, kereskedelmi fogyasztók (2009. január 1-jétől kiegészülve a közintézményi felhasználókkal) új választási lehetőség elé kerültek; választhatnak az ellenőrzött árú egyetemes szolgáltató (kötelező ellátási ajánlata) és a kereskedők piaci alapú esetleges ajánlata között. A területileg illetékes elosztó (a villamos hálózat üzemeltetője) azonban mindkét szolgáltató/kereskedő esetében azonos.

A lakásban, garázsban, stb. **felhasznált villamos energia** az a **termék**, amit az egyetemes szolgáltatótól vagy a kereskedőtől megvásárolunk. Ez bizonyos értelemben éppen olyan termék, mint a cipő, vagy a kenyér. Ezt a terméket **az egyes kereskedők más és más áron kínálhatják**. Az egyetemes szolgáltató ugyan maga alakítja az árakat, de csak a Hivatal előzetes jóváhagyása után alkalmazhatja azokat. Az általa alkalmazott árrést a Hivatal utólag is ellenőrzi, annak nagysága éves szinten rendeletben meghatározott mértéknél nem lehet magasabb.

Az áram, illetve a cipő és kenyér értékesítése között abban hasonlóság van, hogy utóbbiak is a gyárból (pékségből) további közreműködők segítségével jutnak el az utolsó pontig, ahol a vásárlás megtörténik. Azonban lényeges különbség ebben a folyamatban, hogy a cipő, kenyér tetszőleges raktárak, kis- és nagykereskedők, szállítók közreműködésével jut el addig a pontig, ahol megvásároljuk. Ezért a **vásárló** már a gyártó árára ráakódó különböző szállítási, raktározási, stb. költségeket, kisebb és nagyobb hasznokat (árréseket) is **egyben tartalmazó árat látja és fizeti**. A különböző résztvétekenységet végző szereplők piaci körülmények között működnek, egymás között kialakult árakon számolnak el, melyek üzleti titkok, tehát **természetes, hogy a kenyér vagy a cipő árát nem részletezzük** a fentiek szerint.

A **villamos energia** azonban jelenleg gazdaságosan, nagy mennyiségben **nem raktározható**, és a **meglévő vezetékhálózatokon**, egyéb műszaki berendezéseken keresztül, **különálló vállalkozások** – többek között a korábbi közüzemi szolgáltatók hálózatüzemeltetési tevékenységet végző szervezeti egységeiből alakult elosztói társaságok – **közreműködésével jut el a felhasználási helyre**. Ezt a tevékenységet értelmetlen lenne párhuzamosan több vezetékhálózat létrehozásával, különböző, azonos területen dolgozó vállalkozással végeztetni. Ezért a villamos hálózatokon továbbítás ellenértékéért továbbra is – a villamos energia rendszerhasználati díjakról szóló 119/2007. (XII. 29.) GKM rendeletben (Rendelet) meghatározott –, azaz **hatósági árat kell fizetni a fenti tevékenységért az energiának**, mint terméknek a **díján felül**. A villamos energia igénybevételevel mindannyian használjuk ezt a bonyolult hálózati rendszert, az ezért fizetendő díjat **összevontan rendszerhasználati díjnak** nevezzük. Ezt a díjat korábban is fizettük, csak mértéke nem volt elkülönítve, hiszen nem volt választási lehetőségünk a szolgáltatók-kereskedők között, így nem kellett tudnunk, hogy mi az rendszerhasználatért fizetendő tétel, ami minden kereskedői ajánlat mellett azonos áron felmerül.

Pontosan milyen tételek alkotják a rendszerhasználat díját?

Mivel az energia jelenleg gazdaságosan nem tárolható, így az erőművekben minden pillanatban annyi energiát kell előállítani, amennyire éppen a felhasználók összességének (lakosság, üzemek, kórházak, stb.) szüksége van. Hogy ez az egyensúly létrejöjjön, szükség van a villamos energia rendszer irányítására. A villamos energia rendszerirányító az a vállalkozás, amelyik felelős ennek az egyensúlynak a fenntartásáért. Az erőművektől többek között a mindenki által szántóföldek felett látható nagyfeszültségű átviteli hálózaton jut el az energia a kisebb feszültségű elosztó hálózat felé. Az **átviteli-rendszerirányítási díj** tehát a nagyfeszültségű átviteli hálózat üzemeltetésével, a hálózat fizikai veszteségével, valamint az országos villamosenergia-rendszer irányításával kapcsolatos költségek (és méltányos, szabályozott nyereség) fedezését szolgálja.

A **rendszer szintű szolgáltatások díja** a villamosenergia-rendszer biztonságos és megfelelő minőségű működéséhez szükséges – többek között erőművi tartalék kapacitásokon keresztül –, a rendszerirányító által minden rendszerhasználó (köztük a lakossági fogyasztó) számára egységesen biztosított szolgáltatás költségét fedezi. A fenti két díjellemmel tehát az átviteli rendszerirányító tevékenységét fedjük le.

Az átviteli hálózaton az erőművektől leszállított energia az úgynevezett elosztó hálózatba jut. Az elosztó hálózatot – ahogy már említettük – az elosztói társaság (engedélyes) működteti, tartja karban és fejleszti. Az elosztói engedélyes munkatársaival vagy a megbízott alvállalkozóival találkozunk közvetlenül a mérő leolvasásakor, az új fogyasztási hely bekapcsolásakor, az üzemzavarok elhárításakor. Az **elosztói forgalmi díj** az elosztó hálózat működtetésével, karbantartásával, az ellátás folyamatosságát célzó, megfelelő minőségű szolgáltatás biztosításával összefüggő költségeket (és méltányos, szabályozott nyereséget) hivatott fedezni. A különböző felhasználói (fogyasztói) kategóriák különböző mértékben úgynevezett **alapidíjat**, vagy teljesítménnyel arányos díjat is fizetnek a felhasznált energia mennyiségétől független tételként, ezért kell megkülönböztetni a forgalommal arányos díjat. 2009. január 1-től az egyetemes szolgáltatásban

részesülők – köztük a lakossági fogyasztók – is részt vesznek az elosztók állandó, a fogyasztásuk mértékétől függetlenül is felmerülő költségeinek fedezésében.

A villamos energia szállítása a fizika törvényei szerint csak bizonyos veszteséggel végezhető. Azaz az erőművek a felhasználók által ténylegesen átvett, mért energia mennyiségnél többet kell, hogy előállítsanak. A különbség az úgynevezett hálózati veszteség, amit természetesen minden felhasználónak meg kell fizetnie az elhasznált mennyiséggel arányosan. Az **elosztói veszteségdíj** tehát a veszteség pótlásához kapcsolódó költségek fedezésére szolgál.

Ahhoz, hogy a rendszerirányító és rajta keresztül az erőművek minden órában tudjanak tervezni, a piaci felhasználók (pl. kenyérgyárak, kórházak, ipari üzemek, stb.) vagy helyettük kereskedőjük bizonyos időre előre megtervezik a villamos energia igényüket, és ezt előre megadják a kereskedőjükön keresztül a rendszerirányítónak. A lakossági és kisebb ipari, kereskedelmi, ill. közületi felhasználók esetén a kereskedő vagy az egyetemes szolgáltató a fogyasztás napon belüli várható változása alapján, statisztikai módszerekkel tervezi a felhasználás nagyságát (profil), és ezt szintén előre jelzi a rendszerirányítónak. A következő napi várható fogyasztás negyedóránkénti bontásban történő megadását nevezzük menetrendnek. Ha ez pontatlan, ill. a fogyasztó a statisztikai átlagtól eltérő ütemben, mértékben fogyaszt; a tényleges felhasználás eltér a tervezettől, akkor a rendszerirányító intézkedése eredményeként kell az erőműveknek több vagy kevesebb energiát előállítani.

Egy kis fűszerüzlet is előre tervezi, mennyi árura van szüksége a következő napokon. Ha rosszul tervezett, és lényegesen több fogy, akkor jellemzően csak magasabb áron történő beszerzéssel tudja pótolni az árut, vagy azt mondja a vevőknek, sajnos elfogyott pl. a kenyér.

A villamos energia esetén az ellátás folyamatossága minden pillanatban fontos. Az időjárás miatti fogyasztás-változás, vagy más ok miatti menetrendtől (profiltól) való eltérés esetén a rendszerirányító egyensúlyt teremt a felhasználás és a termelés között. A folyamatos egyensúlytartás költségeinek fedezéséért fizetendő külön díjat nevezzük **elosztói menetrend kiegyensúlyozási díjnak**.

A fenti díjelemek tehát az elosztó tevékenységével függnek össze.

A rendszerhasználati díjak konkrét költségek alapos elemzése után, a díjelemek tényleges tartalma szerint kerülnek megállapításra. Mindegyiknek külön jelentősége van, ezért a Rendelet ezeket egyenként nevesíti, és határozza meg a nagyságát, és írja elő, hogy **ezeket a számlákon tételesen kell feltüntetni**.

Két másik tétel is szerepel a számlákon, melyek nagyságát a **Parlament a költségvetési törvényben** határozza meg, és a **villamos energia törvény** írja elő a **számlákon való külön feltüntetésüket**. Ez a két tétel a társadalmi szolidaritás elvén alapul. Ezek olyan pénzeszközök, melyeket a felhasználók (fogyasztók) a villamos energia mennyiségével arányosan fizetnek meg számla alapján, és azok bevétele az érintett kereskedők, egyetemes szolgáltatók kötelesek külön szerepeltetni a könyvelésükben, és elkülönítetten kezelt számlára befizetni. Erről a számláról csak a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter jóváhagyásával történhet kifizetés.

A közüzemi szolgáltatás idején a villamos energia iparban dolgozók – ahogyan az erdészeti dolgozók kedvezményesen vásárolhatnak tűzifát, a vasúti dolgozók kedvezményesen utazhatnak – az áramszámlában kaptak áramdíj kedvezményt. Az új piaci körülmények között a **villamosenergia-ipari nyugdíjasok áramvásárlási kedvezményéhez – a számlában megjelent külön tételen keresztül –** valamennyi felhasználó hozzájárul.

A másik pénzeszköz a **szénipari szerkezetátalakítási támogatás**. A kifizetett összeg azt a célt szolgálja, hogy a Vértesi Erőmű Zrt. tulajdonában lévő márkushegyi szénbánya azon költségeire adjon – ideiglenesen – fedezetet, amelyek a szénből termelt villamos energia értékesítéséből nem térülnek meg. Ez az évről-évre csökkenő mértékű támogatás teszi lehetővé, hogy a piaci viszonyok között nem teljesen versenyképes széntermelés és a szénalapú villamos energia termelés – elsősorban foglalkoztatási és szociális szempontok miatt – fokozatosan felkészülhessen a piaci versenyre. A támogatást egy EU-rendelet teszi lehetővé, s ugyanezen rendelet korlátozza a kifizethető összegek mértékét és a támogatás időtartamát is.

A rendszerhasználati díjak és az említett pénzeszközök **függetlenek attól, hogy ki melyik kereskedőtől** vagy egyetemes szolgáltatótól vásárolja a villamos energiát. Azonban a **felhasználóknak joguk van tisztán látni**, miért fizetnek, a **vásárolt energia milyen díjak megfizetése ellenében** érkezik meg az elvárt szolgáltatási színvonalon az otthonukba, ezért szükséges, hogy a számlákban láthassák ezen tételek mértékét, arányát.

A megújuló energiából, a hulladékból és a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelésből származó villamos energia piaci ár feletti költségét is a fogyasztók finanszírozzák, azonban ez nem jelenik meg külön díjtételben, hanem a villamos energia, mint termék árában.

A fentiekben bemutatott hatósági árú és piaci alapú egyes díjtételek struktúrája a következőképp épül egymásra:

- rendszerhasználati díj
 - o átviteli rendszerirányítási díj
 - o rendszerszintű szolgáltatások díja
 - o elosztói forgalmi díj
 - o elosztói alapidő vagy teljesítménydíj
 - o elosztói veszteségdíj
 - o menetrend kiegyensúlyozási díj
- pénzeszközök
 - o villamosenergia-ipari nyugdíjasok kedvezményes árú villamos energia támogatása
 - o szénipari szerkezetátalakítási támogatás
- energia díj (áramdíj)

Hogyan nézzen ki a számla?

Természetesen nem minden felhasználót érdekelnek egyformán ezek az információk. Emiatt a Magyar Energia Hivatal a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatósággal és a Magyar Energiafogyasztók Szövetségével együtt kidolgozott egy

ajánlást, hogy az egyetemes szolgáltatók – elsősorban a lakossági felhasználók igényeinek szem előtt tartásával – **hogyan építsék fel a számlájukat**.

Ennek lényege, hogy a más területeken már megszokott **számlaazonosító adatok** után (számla kiállítója, vevő adatai, számla kelte, sorszáma, stb.), amelyek feltüntetését az ÁFA törvény írja elő, azok az adatok szerepeljenek, melyek a legfontosabbak a fogyasztóknak. Ezek a **fizetendő összeg és a fizetési határidő**. Ezt követően – ajánlásunk szerint – szerepeljen az ÁFA törvénynek megfelelő adómérték szerinti összesítés, azaz a **számla összege** (nettó, ÁFA, bruttó bontásban), feltüntetve az esetleges túlfizetéseket, támogatásokat. Az ajánlásban javasoltuk, hogy tüntessék fel a pillanatnyi tartozás mértékét is, hiszen ez is fontos információ a felhasználónak, figyelmezteti, ha megfeledezett valamelyik előző számla kiegyenlítéséről.

A következő blokkban legyenek a fogyasztásmérők azonosítói, a mérőállások, a **számlázás alapjául szolgáló mennyiségi adatok**. Amennyiben részszámláról van szó, akkor az utolsó elszámolás időpontját és az akkori mérőállást, amennyiben elszámoló számláról van szó, akkor az előző elszámolás dátumát, mérőállását valamint a jelenlegi leolvasás dátumát és mérőállását is, illetve a számlázandó mennyiséget kell feltüntetni.

Ezt követően szerepeljenek az elszámolás alapjául szolgáló energia kWh **mennyisége alapján az energia egységára, a rendszerhasználati díjelemek és a pénzeszközök egységára alapján számolt fizetendő tételek**. A számlázás alapjául szolgáló mennyiségi adatok és a fizetendő összeg feltüntetése után, elkülönítve bemutatott részletek biztosíthatják, hogy akiket érdekelnek a részletek, azok tételes információt kapnak, de a számla olvasása során a kevésbé érdeklődőket nem zavarná a sok számadat.

A fenti számla struktúra más szolgáltatási területen már bevált. A szintén sok sorból álló távközlési számlát már mindenki megszokta, igaz a szolgáltatók rendszeresen adnak részletes tájékoztatást a számlák tartalmáról és felépítéséről egyaránt. A villamos energia szolgáltatás területén új ez a részletes, sok tételt tartalmazó számlázás és a számlán nyomtatott fogalmak is szokatlanok. Időre van szükség, hogy a felhasználók, lakossági fogyasztók megtanulják ezeket a fogalmakat, értsék a számlájukat, és amire kíváncsiak, azt könnyen, gyorsan, egy szempillantással megtalálják.

Ezt a tanulási, megértési folyamatot szeretnénk ezzel az összeállítással segíteni.

Budapest, 2008. december 15.